ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Συνεδρία 78η τῆς 10ης Νοεμβρίου 1938

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ Προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Κ. Δυοβουνιώτου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Νικόλαος Καλογερόπουλλος ἔκαμεν ἀνακοίνωσιν μὲ θέμα: ὀκτακόσιοι Βυζαντινοὶ καὶ μεταβυζαντινοὶ ζωγράφοι καὶ τὰ ἐργαστήρια αὐτῶν». Ἀρχόμενος τοῦ λόγου του ὁ ρήτωρ, ἀνέφερε τίνες τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἔρευναν τῆς ζωγραφικῆς εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν καὶ τὴν τῆς Τουρκοκρατίας καὶ ἐτόνισε πόση ἀκόμη ὑπολείπεται ἐργασία πρὸς πληρεστέραν τοῦ θέματος ἔρευναν, ἀφ'οὗ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουσι πλεῖστοι ἀνεξερεύνητοι ναοί, ἔχοντες σπουδαίας τοιχογραφίας. Μετὰ ταῦτα διῄρεσε τὴν Ἑλλάδα εἰς ζωγραφικὰς περιοχὰς καὶ ἀνέφερε τὰ κέντρα ἑκάστης, τὴν Θρᾴκην π. χ. μὲ κέντρον τὴν βασιλεύουσαν καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν τέχνην της, τὴν Μακεδονίαν μὲ κέντρον, ἰδίᾳ κατὰ τὸν ΙΔ'. αἰῶνα, τὴν Θεσσαλονίκην, ἐξ ἧς ἔχομεν καλλιτεχνικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἔνθα εἰργάσθησαν τεσσαράκοντα ζωγράφοι, ὧν τινες μεγίστης σημασίας, μὲ δευτερεῦον ἔπειτα κέντρον τὴν Βέρροιαν, ὅπου αἱ ἀξιολογώταται τοιχογραφίαι τοῦ Καλλιέργη, τὴν Πελοπόννησον μὲ κέντρα τὴν Κορινθίαν, τὴν Μάνην, ἔνθα ὑπάρχει ὁ παλαιότατος τύπος τοῦ ἑλκομένου, τὸ Μουχλί, τὸ Ναύπλιον, τὸ Γεράκι, τὸν Μυστρᾶν, ὅπου ἔδρασαν οἱ Κωνσταντῖνος Μανασσῆς, ὁ Γαστρέας, ὁ Ξένος, οἱ Μόσχοι, οἱ Κακκαβᾶδες, οἱ Μᾶρκοι καὶ λοιποί, τὰς νήσους ἔπειτα τοῦ Αἰγαίου, ἐν αἷς ἀκμάζει ἡ τέχνη ἀπὸ τοῦ Γ'. αἰῶνος, καὶ δὴ ἐν Μυκόνῳ, Μυτιλήνῃ, Νάξῳ, ὅπου εἰργάσθη ὁ περίφημος ζωγράφος Νικηφόρος, ἐν Ἀμοργῷ καὶ Μήλῳ μὲ σειρὰν ἐκλεκτῶν ζωγράφων οἷοι οἱ Χριστόδουλος, Καλλέργης, Μενδρινός, Σταυρινός, Ἐμμανουὴλ Σκορδίλλης, τὴν Κρήτην μὲ τοὺς διακοσίους ζωγράφους της καὶ κέντρα τὸ Ἡράκλειον, Βροντήσιον καὶ τὸ Βαλσαμονερόν, τὰς ἑπτὰ νήσους μὲ σειρὰν ἐκλεκτῶν ζωγράφων καὶ τέλος τὴν Ἤπειρον μὲ τοὺς ἑκατὸν τριάκοντα ζωγράφους της καὶ μὲ κέντρα τὰ Ἰωάννινα, τὴν Καστορίαν, τὸ Λινοτόπιον καὶ τοὺς Χιονᾶδες. Τῆς Ἠπείρου ἐξῆρε τὴν σημασίαν διὰ τὴν ἔρευναν τῆς ἐξελίξεως τῆς ζωγραφικῆς καὶ προσέθηκεν ὅτι, ὅπως ὁμιλοῦμεν διὰ Κρητικὴν καὶ Μακεδονικὴν σχολήν, οὕτω πρέπει νὰ ὁμιλοῦμεν καὶ διὰ Ἠπειρωτικὴν τοιαύτην. Ὁ κ. Καλογερόπουλλος ἔπειτα ὡμίλησε περὶ τῶν ζωγράφων τῶν ἐρ-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
23/04/2024 19:43:34 EEST - 3.133.79.70

γασθέντων εἰς τὰ κέντρα ταῦτα καὶ ἀνέφερε κατ' ἐπιλογὴν τοὺς μᾶλλον διαπρέποντας ἐξ αὐτῶν ὑποδείξας, τῇ βοηθείᾳ προβολλῶν πολλῶν φωτεινῶν εἰκόνων, εἰς τί συνίσταται ἡ ὑπεροχὴ ἑκάστου.

Συνεδρία 79η τῆς 1ης Δεκεμβρίου 1938

Προεδρεία τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Πουίλτσα.

Ὁ ἑταῖρος κ. Φ. Κουκουλὲς ὡμίλησε «Περὶ τοῦ χοροῦ παρὰ Βυζαντινοῖς». Ἀφ' οὗ ὁ ὁμιλητὴς ἀνέφερε τὰς διὰ τὸ θέμα πηγάς, ἀμέσους καὶ ἐμμέσους, καὶ τὰ βοηθήματα, ἔπειτα ἐξήτασε τοὺς λόγους, δι' οὓς οἱ Χριστιανοὶ ἦσαν κατὰ τοῦ χοροῦ καὶ ὡς τοιούτους ἀνέφερε τὴν καταφορὰν κατὰ τῶν ὀρχηστῶν, καὶ μάλιστα τῶν μίμων τῶν ἐμπαιζόντων τὰ Χριστιανικὰ μυστήρια, τὴν σχέσιν τοῦ χοροῦ πρὸς ἀρχαῖα ἐθνικα λατρευτικὰ ἔθιμα, τὴν κατὰ τὰς βιαίας κινήσεις τοῦ χοροῦ ἀποκάλυψιν διαφόρων μερῶν τοῦ σώματος τῶν γυναικῶν, τὴν ἕνεκα τοῦ χοροῦ τῆς Σαλώμης ἀποτομὴν τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου κτλ. Μετὰ ταῦτα ὡμίλησε περὶ τῆς λαϊκῆς χορευτικῆς ὁρολογίας, προϊὼν δ' ἀνέφερεν εἰς ποίας περιπτώσεις καὶ ποῦ ἐχόρευον οἱ Βυζαντινοί.

Λεπτομερῶς ἔπειτα ἐπραγματεύθη περὶ τῶν κυκλίων χορῶν τῶν Βυζαντινῶν, καὶ ἰδίᾳ τοῦ συρτοῦ, τοῦ ὅρμου καὶ τοῦ γεράνου, παρακολουθῶν καὶ δι' εἰκόνων τὴν ἐξέλιξιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς μέχρι σήμερον, ἀφ' οὗ δ' ἐξήτασε τὰ κατὰ τὸν μεσαιωνικὸν κόρδακα καὶ τὸ σάξιμον, διέλαβεν ἐν συνεχείᾳ περὶ τοῦ τρόπου τοῦ χορεύειν καὶ τῶν κινήσεων καὶ σχημάτων τῶν χορευτῶν, περιγράψας ἐν τέλει τὰ φορέματα τῶν κατ' ἐπάγγελμα χορευτῶν καὶ ὀρχηστρίδων καὶ τὰ τὸν χορὸν συνοδεύοντα μουσικὰ ὄργανα, ὧν ἐπέδειξε σχετικὰς εἰκόνας [1].

Συνεδρία 80ὴ τῆς 17ης Δεκεμβρίου 1938

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ Προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Κ. Δυοβουνιώτου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Ἀνδρ. Ξυγγόπουλλος ἔκαμεν ἀνακοίνωσιν «περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν Βυζαντινῶν μνημείων τῶν Σερβίων». Ἀφ' οὗ οὗτος ἐξήτασε τὴν τοπογραφίαν τῆς ἐν τῇ Δ. Μακεδονίᾳ κειμένης πόλεως, κατόπιν

---

[1] Βλέπε τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην ἐν ἐκτάσει δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ παρούσῃ Ἐπετηρίδι σελ. 217 κέξ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
23/04/2024 19:43:34 EEST - 3.133.79.70

ὡμίλησε περὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Ἡ παρὰ Κωνσταντίνῳ Πορφυρογεννήτῳ, εἶπε, πληροφορία, καθ' ἣν τὰ Σέρβια ἐκτίσθησαν ἐπὶ Ἡρακλείου, δὲν ἐπιβεβαιοῦται ἄλλοθεν. Βέβαιον μόνον εἶναι ὅτι ἡ πόλις ἤκμαζε πρὸ τοῦ Θ'. αἰῶνος, ἀφ' οὗ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἀναφέρεται αὕτη ὡς ἕδρα ἐπισκόπου ἐν τῷ ἐπισκοπικῷ καταλόγῳ τῷ συνταχθέντι ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Ἀκριβεστέρας περὶ Σερβίων πληροφορίας, ἐξηκολούθησεν, ἔχομεν κατὰ τὸν Ι'. αἰῶνα ὅτε ταῦτα κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Τσάρου τῶν Βουλγάρων Σαμουήλ, ἀπελευθερωθέντα ἔπειτα ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου. Ἡ πόλις ἔπειτα, μετὰ βίον δύο σχεδὸν αἰώνων, μετὰ τὴν Δ'. σταυροφορίαν, ἐκυβερνήθη ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, πιθανώτατα Γάλλων, μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΓ'. αἰῶνος, ὅτε περιῆλθεν εἰς τὸ δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου μέχρι τοῦ 1341, ὁπότε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Σέρβων, ἀποδοσάντων αὐτὴν εἰς τοὺς Βυζαντινούς, μετὰ φιλικὴν συμφωνίαν. Πότε κατελήφθησαν τὰ Σέρβια ὑπὸ τῶν Τούρκων δὲν μαρτυροῦσιν αἱ Ἑλληνικαὶ πηγαί, μόνον δὲ παρὰ τοῦ Τούρκου περιηγητοῦ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος Ἐβλιᾶ Τσελεμπῆ μανθάνομεν ὅτι ταῦτα ἐκυριεύθησαν περὶ τὸ 1396. Ἡ νέα πόλις, προσέθηκεν, ἐκτίσθη μετὰ τὴν Τουρκικὴν κατάκτησιν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ξυγγόπουλλος, τῇ βοηθείᾳ καὶ πολλῶν φωτεινῶν εἰκόνων, περιέγραψε τὰ ἐπὶ τοῦ κάστρου τῶν Σερβίων σῳζόμενα μεσαιωνικὰ οἰκοδομήματα, τὰ τείχη δῆλα δή, τὴν ἐν αὐτοῖς ἠρειπωμένην μεγάλην βασιλικήν, τὸν ἐπ' ἴσης ἠρειπωμένον ναΐσκον τοῦ Προδρόμου ὡς καὶ τοὺς ἀκεραίους διατηρουμένους ναΐσκους τῶν ἁγίων Θεοδώρων καὶ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων, ἀφ' οὗ δ' ἐξήτασε τῶν ἐν λόγῳ μνημείων τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καί, ἐκ τεχνικῶν λόγων, προσδιώρισε τὸν χρόνον τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, διέλαβε λεπτομερῶς περὶ τῶν ἐντὸς τῶν ναῶν σῳζομένων τοιχογραφιῶν, τὴν καλιτεχνικὴν ἀξίαν τῶν ὁποίων ἐξῆρεν, ὑποδείξας καὶ τὰ νέα εἰκονογραφικὰ στοιχεῖα, ἅτινα φέρουσιν εἰς φῶς αἱ τοιχογραφίαι αὗται, αἵτινες καὶ κατὰ τοῦτο εἶναι ἀξιόλογοι, διότι παρέχουσι δείγματατα τῆς τέχνης, ἥτις ἤκμαζεν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς αὐτοκρατορίας, διαφέρουσα τῆς τέχνης τῆς βασιλευούσης καὶ τῶν μεγάλων κέντρων.

Συνεδρία 81η τῆς 23 Δεκεμβρίου 1938

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ Προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Κ. Δυοβουνιώτου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Ἐμμ. Πεζόπουλος ἔκαμεν ἀνακοίνωσιν, ἧς τὸ θέμα «Ἡ ἔμμετρος μυθιστορία Νικήτου τοῦ Εὐγενιανοῦ καὶ τὰ ἄλλα αὐτοῦ ποιήματα ἐν σχέσει πρὸς ἄλλους συγγραφεῖς».

Ἐν τῇ ἀνακοινώσει ταύτῃ ὁ κ. Πεζόπουλος ἐξήτασεν ἐν συνόλῳ τὴν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
23/04/2024 19:43:34 EEST - 3.133.79.70

ἀρχαίαν καὶ τὴν μεταγενεστέραν μυθιστορίαν τῶν Ἑλλήνων, ἧς ἀρχηγὸς ἐγένετο ὁ Ἀθηναῖος Ξενοφῶν διὰ τῆς «Κύρου παιδείας» καὶ διέλαβε περὶ τῶν ἐν πεζῷ λόγῳ καὶ ἐμμέτρως γεγραμμένων μυθιστοριῶν δείξας τὰ πρότυπα τῆς ἐμμέτρου μυθιστορίας, εἰς ἣν ἀνήκει καὶ ὁ *κέντρων* Νικήτου τοῦ Εὐγενιακοῦ. Ὁ ποιητής, εἶπε, κατηγορήθη ὑπ' ἄλλων καὶ ὑπὸ τοῦ Rohde, ὅτι κλέπτει ποικίλα ἀρχαῖα καὶ μεταγενέστερα ποιήματα, ἅτινα παρεμβάλλει εἰς τὸ ἐν ἰαμβικοῖς τριμέτροις, καὶ ἐνιαχοῦ ἐν ἑξαμέτροις, πεποιημένον ἔργον αὐτοῦ «Τὰ κατὰ Δρόσιλλαν καὶ Χαρικλέα», πράττει ὅμως τοῦτο μετὰ θαυμαστῆς ἐπιδεξιότητος. Ἐξήτασεν ὡσαύτως ὁ κ. Πεζ. καὶ τὴν σχέσιν τῆς μυθιστορίας Εὐσταθίου τοῦ Μακρεμβολίτου, ἥτις ἐπιγράφεται «Τὰ καθ' Ὑσμίνην καὶ Ὑσμινίαν» (ἐν πεζῷ λόγῳ), πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Εὐγενιανοῦ καὶ τί οὗτος ἔλαβε παρ' ἐκείνου.

Τὰ ἄλλα ποιήματα τοῦ Εὐγενιανοῦ, συνέχισε, τουτέστι καὶ τὰ 24 ἐπιγράμματα, ἅτινα ἐξέδωκεν ὁ μακαρίτης Σπ. Λάμπρος ἐκ τοῦ κώδικος Urbin. 134 τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης (ἅτινα περιέχει καὶ νέος τις Λαυρεντιανὸς κῶδιξ), καὶ τὰ ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Gallavotti ἐκ τοῦ Λαυρεντιανοῦ τούτου κώδικος, ἐν οἷς εἶνε καὶ δύο ἐπιθαλάμιοι, δεικνύουσι τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς ποιήσεως τοῦ Εὐγενιανοῦ. Ὁ ποιητὴς διασκευάζει ἢ εἰσάγει εἰς τὰς ποιήσεις αὐτοῦ ἀρχαιότερα ποιήματα, ἐπιγράμματα καὶ ἄλλα, ἅτινα εἶνε χρήσιμα εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου ἢ τὴν ἑρμηνείαν τῶν προτύπων, ὡς καὶ τὰ περιεχόμενα ἐν τῇ ἐμμέτρῳ μυθοστορίᾳ. Π. χ. τὸ ὑπ' ἀριθ. 5 ἐπίγραμμα Λάμπρ. («Εἰς Ἔρωτα») εἶνε διεσκευασμένον ἐκ τοῦ 215 ἐπιγράμματος τοῦ Φιλίππου, ὅπερ περιέχεται μόνον ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ Μαξίμου τοῦ Πλανούδη. Ὁ Εὐγενιανὸς ἄρα γινώσκει αὐτὸ πρὶν ἢ καταχωρισθῇ ἐν τῇ εἰρημένῃ Ἀνθολογίᾳ, ὡς καὶ τὸ παραπλήσιον ἐπίγραμμα τοῦ Σεκούνδου ἀρ. 214 τῆς αὐτῆς Ἀνθολογίας. Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῶν ἄρτι δημοσιευθέντων ἐπιθαλαμίων ὁ Εὐγενιανὸς ἐμβάλλει διεσκευασμένους ἢ μὴ στίχους τοῦ Θεοκρίτου. Ἐν τούτοις εἶνε καὶ ὁ ἕβδομος τοῦ ΙΗ΄ Θεοκριτείου Εἰδυλλίου, ὅστις φέρεται ἐν πᾶσι μὲν τοῖς κώδιξιν «ἄειδον δ' *ἄρα* πᾶσαι ἐς ἓν μέλος ἐγκροτέοισαι», ἔνθα ἀντὶ τοῦ ἄρα ἐν τῷ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν δημοσιευθέντι Ἀντινοϊτικῷ παπύρῳ τοῦ Θεοκρίτου ἀπαντᾷ ἡ ὀρθὴ γραφὴ «*ἅμα*», ἣν ἔχει καὶ ὁ Εὐγενιανὸς διασκευάσας τὸν Θεοκρίτειον στίχον ἐν τῷ ἐπιθαλαμίῳ αὐτοῦ (στ. 31) οὕτως: «ᾄδετε δ' *ἅμα* πάντες ἐς ἓν μέλος ἐγκροτέοντες». Ἐκ τῶν παραδειγμάτων τούτων καὶ ἄλλων, κατέστησεν ὁ ἀνακοινῶν φανερόν, τίνα ὠφέλειαν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἐκ τοῦ Εὐγενιανοῦ ὡς πρὸς ἀρχαιότερα ἔργα τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
23/04/2024 19:43:34 EEST - 3.133.79.70